albumeis j. m., on koondatud raamatuisse »Nõiasõrmus« (Tartu, 1919) ja »Hõbelinik« (Tallinna, 1921). Lähedas ühenduses Lõuna-Eesti kunstikaitsega võttis T. tegevalt osa Eesti Rahva Muuseumi kunstiosakonna asutamisest ja arendamisest, töötades ERM-i juures 1922. a.-ni. Selle järel toimis ta aa. 1923—24 »Vanemuise« teatri dramaturgina ja aa. 1925—26 «Pallase« kunstikooli õpetajana. 1928. a. alul asus ta Tallinna Eesti Muuseumi korraldajaks. Kunstnikuna on T. esinenud peale kodumaaliste näituste oma töödega veel Pariisis kunstinäitusil ja prantsuse kunstnikkude korraldatud näitusel Moskvas. — Juba linnakooli õpilasena tegi T. kaastööd A. Peedi »Sakalale«, tõlkis hiljemini lühemaid jutustusi, asus siis õppima ja töötama kujutava kunsti alal, kuna Helsingis rahvaluule ümberkirjutamine juhtis ta kahtlemata legendi ja müüdi harrastusele oma hilisemas jutustavas proosas. Samadelt aegadelt on algatuse saanud ka T stiliseerimis- ja arhaiseerimisharrastused, mille saavutused ilmnevad tema kahes ülalmainitud kogus. Pariisis viibides kiindus T. veel prantsuse rokokoo-ajajärku; samuti on ta kirjanduslikke mõjustusi saanud E. A. Poe'st ja E. T. A. Hoffmann'ist. Rokokoo-ajajärgule omane, eluvõõras ja kõige puhtailmelisem *l'art pour l'art* kirjanduse iseloom on T. kogu jutustaval proosal: ta on ses suhtes erandlik nähe ka »Noor-Eesti« samasuunaliste kaaslaste seas. Tundub, nagu oleks T. tahtnud anda tänapäeva kunstkirjanduses sama haaravaid legende ja müüte proosas, nagu tunnevad neid ainult lõunaslaavlased oma kiriklikus kirjanduses. — T. kirjandusliku loomingu esimese ajajärgu toodangu moodustavad ülalmainitud kogud »Nõiasõrmus« ja »Hõbelinik«, kuna järgneva aja toodang koostub eranditult 1-järgulistest draamadest, mis kõik on ilmunud ajakirjas »Looming«, nimelt: komöödia »Kadaara sead« (Looming 1923, nr. 1), müsteerium »Lihavõttemäng« (1924, nr. 5), näidend »Põrgumäng« (1924, nr. 6), dramaatiline grotesk »Mooramaa isand« (1924, nr. 10) ja »Seitse magajat« (1927, nr. 9). Nähtavasti on lühiajaline teotsemine »Vanemuise« dramaturgina osutunud T.-le siiski nagu piiripostiks, mis märgib ära tema senise jutustava proosa lõpu ja dramaatilise alguse. — Kui »Nõia sõrmuse« autor on veel õige rahutu otsija, kes upub sageli ähmasesse tumedusse, on »Hõbelinikus« kirjanik jõudnud juba suurimale kunstilisele selgusele; parimate novellidena ses viimases kogus esinevad »Vaga Jaan«, »Jutt nahaparkijast Athanaasiusest ja lõuendivärvijast Tiimonist«, »Jutt mungast, Maarja maalijast« ja »Püütud kurat«. Oma dramaatilistes ühejärgulistes kasutab T. peamiselt piibliloolisi aineid, millede käsitluses ta aga peaaegu on loobunud arhailisest stiliseerimisest, lastes Leopardi't mõjustada oma dialoogi. Parimad neist ühejärgulistest on »Kadaara sead« ja »Põrgumäng«.

Isikl. j. m. saadud andmed; J. Semper, Meie kirjanduse teed (1927), lk. 83—86; F. Tuglas, Kriitika IV (1922), lk. 117—21.

B. L.

TAUBE, Johann, diplomaat ja politiline avantürist, sünd. arvat. XVI a. s. esimesel veerandil Reinhold T. pojana, keda hiljemini nimetatakse Tartu piiskopi nõunikuna. Johann T.-t mainitakse esiti meeskohtunikuna Tartu kreisis ja ta on arvatav. 1550-date aa. keskel saanud Tartu piiskopi nõunikuks. Peale venelaste sissetungi Eestimaale jaan. 1558 saadeti T. samal kevadel saatkonna liikmena Moskva rahu sobitama, mis katse siiski ei õnnestunud. Kui venelased s. a. suvel vallutasid Tartu, vangistati ka T. ja viidi Moskva, kus ta pidi mõne aja vangipõlves viibima. Tsaar Ivan IV (vt.) tahtis teda oma teenistusse meelitada, kuid kuni a. 1563 suutis T. vastu panna; siis andis ta tsaari ähvardustele ja ahvatlemistele järele ja läks üle tsaari teenistusse, hakates ühes Eilert Kruse'ga (vt.) töötama tsaari huvides. Mõlemad saabusid Liivimaale, katsudes liivlasi tsaari poole võita ja luua soodsat pinda Vene plaanidele. Nad leidsid ka teatavat poolehoidu ja a. 1569 nimetati T. koos Kruse'ga Riia piiskopkonna rüütelkonna saadikuks tsaari juurde. Russow'i kroonika teadaannete ja Rootsi allikate järgi on teada, kuidas T. ja Kruse katsusid s. a. Tallinna linna tsaari poole meelitada ja palusid linna esindajaid Rakveresse saata nendega läbirääkimiste pidamiseks. Vene esindajate suurtest lubadustest hoolimata asi ei õnnestunud, ja tsaar Ivan oli sunnitud kasutama teisi abinõusid. Nähtavasti olid T. ja Kruse teatavaid lubadusi tsaarile andnud ja temale Eesti- ja Liivimaa äravõitmist õige kergena kujutanud. Kui siis hertsog Magnus'e (vt.) ülemjuhatuse all ettevõetud Tallinna piiramine ebaõnnestus, hakkasid tsaari esindajad Ivani viha kartma ja nii vist on seletatav, et nii T. kui Kruse veebr. 1571 salaja pöördusid Rootsi kuninga poole, temale oma teenistust pakkudes. Kui see üritus ei õnnestunud, võeti s. a. sügisel ette hulljulge katse Tartu linna vallutada, mille täieliku äpardumise järel T. ja Kruse olid sunnitud põgenema Tartust ja astusid Liivimaa asevalitseja Chodkievicz'i vahetalitusel Sigismund II Augusti (vt. neid) teenistusse. Mõlemad on arvat. saavutanud Poola kuningate usalduse ja nende käest igasuguseid soodustusi saanud. Nii omas T. maaalasid Kremonis Liivimaal, kus ta hiljemini

Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 509